

Knottblomster finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är där placerad i kategorin sårbar (VU). Den är liksom alla andra orkidéer fridlyst.

Knottblomster är en 10–25 cm hög orkidé med vanligen ett enda stort (4–5 cm) blad vid basen av stängeln. De små, gulgröna blommorna sitter i ett glest, toppställt ax. Förökningen kan ske vegetativt genom 1–2 basala föryngringskott som bildar avläggare i direkt anslutning till moderplantan. Det har också hävdats att arten, i likhet med myggblomster, kan bilda groddknoppar i bladkanten.

Blomningen sker normalt under första halvan av juli. Pollinationen sker sannolikt med hjälp av smärre insekter som småflugor och mygg. Fruktsättningen är rätt sparsam och ojämn. Vid god fruktsättning kan dock en enda planta producera tiotusentals, små vindspridda frön. Fruktbärande plantor blir stående länge och bildar förvedade vinterståndare. Övriga plantor vissnar tidigt och försvinner redan under sensommaren.

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av Art-Databanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska försvinna ur landet.

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen

CR – Akut hotad

EN – Starkt hotad

VU – Sårbar

NT – Missgynnad

DD – Kunskapsbrist

Foto: Margareta Edqvist

Knottblomster

förekommer enbart i kalkpåverkade miljöer. Vanligast är glesa till halvslutna skogskärr med al, glasbjörk och ibland gran, gungflyn i rikkärr och kantpartier av tuviga starrkärr. Den dominerande följeslagaren är vattenklöver. Andra typiska följeväxter är kräklöver, sjöfräken, späd skorpionmossa, stor skedbladsmossa och spjutmossa.

De flesta lokaler är skuggiga. Om trädskikt saknas finns i regel buskar, vass eller någon annan hög stråväxtvegetation. Även om de flesta lokalerna är blöta kärr eller sumpskogar förekommer knottblomstret sällsynt också på fuktig, kalkrik fastmark, till exempel i skuggiga dikeskanter, vid kalk-

brott eller igenväxande grustag. I regel finns då naturliga lokaler i närheten. Majoriteten av lokalerna ligger nära havsnivån. Vid den bottniska landhöjningskusten etablerar sig arten redan strax under extremhögvattenlinjen.

På de flesta växtplatser är arten mycket fåtalig. Men enstaka lokaler kan åtminstone vissa år vara individrika, till exempel i Norrbotten och Gästrikland där förekomster på upp till 4000 plantor noterats. Stora säsongsvariationer förekommer. Förekomster som ena året varit individrika kan några år senare vara spårlost försvunna. Vid ogynnsamma betingelser förmår arten inte blomma utan lever kvar vegetativt och är då mycket svårfunnen.

Knottblomstrets förökning gynnas påtagligt av omrörning i markytan, till exempel genom tramp av älg och kreatur. Det tidigare allmänt förekommande skogsbetet gynnade arten. Även smärre körskador som inte har rubbat vattenbalansen kan resultera i tillfälliga massförekomster.

Knottblomster är sällsynt i övriga Norden. I Norge finns färre än tio lokaler idag. Arten förekommer också sällsynt i Finland men saknas i Danmark.

Om du vill läsa mer om knottblomster eller om floraövervakning kan du besöka följande hemsidor:

Svenska Botaniska Föreningen:
www.sbf.c.se

ArtDatabanken:
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket:
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelserna:
www.lst.se

Floraövervakning

Sveriges miljömål slår fast att alla arter ska förekomma i livskraftiga bestånd. Att kartlägga förekomsten av hotade växter är en viktig del i arbetet med att bevara arter och biologisk mångfald.

Projekt Floraväktarna är ett nätverk av växt- och naturintresserade personer som besöker de hotade arternas växtplatser för att räkna antalet plantor, upptäcka eventuella förändringar eller andra oroande faktorer. Floraväktarnas rapporter ligger till grund för en del av miljöövervakningen

och floravårdsarbetet i landet.

Andra viktiga delar i bevarandearbetet är nätverket Natura 2000 och arbetet kring åtgärdsprogrammen.

Naturvårdsverket har gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för ett antal hotade kärlväxter som inte klarar att överleva utan särskilda åtgärder. Programmen är inte formellt bindande men syftar till att vara vägledande för arbetet med att bevara dessa arter i landet.

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest

skyddsvärda naturområden. Natura 2000-områden finns i alla medlemsländer och ska hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. Ett fyrtiotal av Sveriges kärlväxter ingår i nätverket.

Vill du veta mer om floraövervakning eller informera om någon lokal för knottblomster hör gärna av dig till margareta.edqvist@telia.com som är samordnare för Floraväktarna.

Vill du diskutera kring skötsel eller åtgärder för en specifik lokal kontakta din länsstyrelse.

Svenska Botaniska Föreningen
ArtDatabanken